

a jednotlivé disciplíny sedmi svobodných umění (ale i jiné) jsou města, přes něž se vrací do své vlasti – sídla moudrosti.

DAVID VITALI je autorem příspěvku «*probitas et fatum*». *Ein anonymes mittelalterliches Städtelob über Zürich* (s. 161–185). Věnuje se v něm doposud nevydané básnické skladbě (o 57 verších) oslavující město Zürich, dochované pouze v jediném rukopise basilejské Univerzitní knihovny F III 9 (f. 195v). Pátrá po dějinách tohoto kodexu, podrobně analyzuje obsah a formu chvály a snaží se shrnout údaje, jež by mohly pomoci při dataci a atribuci díla – obojí ovšem zůstává nedořešeno. Pakliže by báseň byla již z poloviny 13. století, což nelze vyloučit, patřila by vůbec k nejstarším dochovaným chválám měst. Na závěr je připojena kritická edice celé básně a rovněž kopie příslušného folia basilejského rukopisu.

Aby byl výběr dostatečně ilustrativní, nemohu opomenout ani humanismus, který je ve sborníku zastoupen hned třemi krátkými studii. Z nich zmíním alespoň jednu – *Mittelalterliches in der Wahrnehmung Rudolf Gwalthers* (s. 331–351), jehož autorem je KURT JAKOB RÜETSCHI z Institutu pro dějiny švýcarské reformace na curyšské univerzitě. Rudolf Gwalther (1519–1586) byl poměrně významný humanistický básník, dramatik a překladatel, pocházející z Zürichu. Na základě zápisů v knihách z jeho knihovny a dále podle zmínek v jeho vlastních dílech a dopisech se Rüetschi snaží postihnout jeho pohled na středověk. Výrazu středověk Gwalther nepoužíval a zřejmě středověk ani nechápal jako samostatnou epochu. Mnoho pozůstatků středověku bral jako samozřejmost, která ho obklopovala v běžném životě, a proto se k nim nevyjadřoval (např. si vůbec nevěšimal gotických staveb a dalších středověkých uměleckých památek při svých cestách po Anglii). Vyznal se sice ve středověké literatuře a historii, ale vše ho zajímalo jediné z teologického hlediska – důležitým mezníkem byl pro něj počátek reformace.

Pokud bych zde jmenovala všechny příspěvky, leccos zajímavého by zaniklo v záplavě informací, na druhou stranu bylo velice obtížné jich vybrat z celého sborníku jen několik, protože každý z nich již svým názvem vzbuzuje zájem a zvědavost. Vzhledem k obsahové rozmanitosti sborníku si tu na své přijde jistě jakýkoli klasický či středolatinický filolog, případně i milovník humanistického písemnictví.

Dana Růžičková

WIENDLOCHA, JOLANTA. *Die Jugendgedichte Papst Urban VIII. (1623–1644). Erstedition, Übersetzung, Kommentar und Nachwort.* Editiones Heidelbergenses Bd. XXXIII, Heidelberg 2005, str. 345. ISBN 3–8253–1687–4.

Jolanta Wiendlocha, medievistika působící nyní na univerzitě v Erlangen, vydala latinskou básnickou tvorbu z mladých let slavného papeže protireformační epochy Maffea Barberiniho, Urbana VIII. (pontifikát 1623–1644). Edice je pořízena na základě kodexu vatikánské knihovny Cod. Barb. lat. 1919, v němž jsou tyto básně dochovány jako celek, s přihlédnutím k různocněním jednotlivých básní dochovaných také v dalších rukopisech (vesměs z téže knihovny), ve starých tiscích nebo v moderních edicích.

Papež Urban VIII. je znám jako vládce spíše světského formátu, jako církevní kníže, který se zasazoval o posílení moci církevního státu, nejvýrazněji však vstoupil do obecnějšího povědomí jako budovatel raně barokní nádhery Říma, která jeho přičiněním povstávala do značné míry na úkor dochovaných vzácných památek Říma antického: quod non fecerunt barbari, fecerunt Barberini. – Vydavatelčin doslov k edici Urbanových básní informuje o mnoha dalších stránkách jeho osobnosti, např. o jeho politickém podílu na průběhu třicetileté války (zde papež samozřejmě svým způsobem zasáhl i do českých dějin) nebo o jeho vztahu k tak významným osobnostem, jakými byli Tommaso Campanella nebo Galileo Galilei, jimž nejen přál své přátelství, ale jimž skýtal i tolik potřebnou ochranu.

Latinské i italské básnické tvorbě Urbana VIII. se v posledních desetiletích dostalo aspoň okrajové pozornosti (viz Nachwort str. 297–299); ve starším období jim zřejmě poprvé věnoval pozornost Giovanni Travaglini (*I Papi cultori della Poesia*, Lanciano 1887), jinak na ně starší historiografie hleděla s naprostým nepochopením, což dokládá hodnocení Leopolda Rankeho (*Die römischen Päpste in den letzten vier Jahrhunderten*, 1834–1836): „Die Gedichte, die von ihm übrig sind, zeigen Witz und Gewandtheit, aber wie seltsam sind darin doch die heiligen Gegenstände behandelt! Die Gesänge und Sprüche des Alten wie des Neuen Testaments müssen sich in Horazische Metra fügen, der Lobgesang des alten Simeon in zwei Sapphische Strophen! Von der Eigentümlichkeit des Textes kann hierbei natürlich nichts übrig bleiben: der Inhalt muss sich einer Form fügen, die ihn an sich widerspricht, nur weil der Verfasser sie eben beliebt.“ (Ranke má ovšem zjevně na mysli Barberiniho zralou tvorbu z doby jeho pontifikátu, o níž nás poučí vydavatelka v doslovu, str. 303–305.)

Latinské filologii je dnes dobře známo, že je tento (tak ostře kritizovaný) ráz vlastní již básnictví karolinského období, tedy 9. a 10. století, že ještě nápadněji vystupuje v době tzv. humanismu 12. století, a že ostatně, jak ukazuje ve svém výkladu (str. 296–297) editorka, stojí Urban VIII. se svým literárním dílem v dlouhé tradici latinsky básnících papežů, a že je sporné tvrdit, že je antikizující či klasicistní forma nutně v rozporu s křesťanskou zvěstí. V mládí si Maffeo Barberini, nejprve student jezuitské koleje, pak právník a posléze prelát ve službách papeže Klimenta VIII., volil téměř bez výjimky náměty světské, často erotické: sbírka přináší nejprve pět eklog zcela ve Vergiliově duchu, následuje hexametrické epyllion věnované Maffeovu otcovskému příteli, latinskému básníkovi Aureliovi Orsimu; na půdorysu antického epyllia stojí a antické normy se drží daktylské hexametry i ve vyličení života sv. Alexia (*In sancti Alexii laudem poema*); následuje osm elegií (*Amorum seu elegiarum liber*) – většina z nich má tradiční obsah i výstavu vlastní výtvorům římských elegiků, nezapře se inspirace Ovidiem. Dále deset horatiovských ód: sedmá z nich (*In diem natalem Iesu Christi*, v epodickém jambickém rozměru) přece jen vykročila do křesťanské oblasti: navazuje na Vergiliovu IV. eklogu důrazem na kosmické souřadnice Kristova příchodu, užívá ale rétoriky starší vánoční duchovní lyriky. Osmaosmdesát epigramů, jimiž je sbírka uzavřena, má převážně milostný charakter, epigramy nesou stopy inspirace Catullem a Ovidiem, jsou zde i překlady řeckých básní. Zájem historika umění by mohly vzbudit epigramy popisující výtvarná díla (14 těchto výtvorů popisuje kusy ze sbírek Farnese, Borghese, Medici a dalších).

Zrcadlově je ke každé skladbě připojen vydavatelčin prozaický německý překlad, předmluva k samotnému textu přináší nezbytné ediční informace. Za bilingvní edicí najde uživatel důkladný komentář ke každé části sbírky – eklogy, elegie, ódy, epigramy – a ke každé básni, v doslovu se pak dočteme o životě a působení Maffea Barberiniho, o celku jeho literárního díla, o rukopisném dochování jeho latinských juvenilií a o edicích nebo překladech různých částí Barberiniho básnického díla, dále je podán seznam básní zapsaných v *Cod. Barb. lat.* 1919 včetně informací o tradici jejich textů. Knihu uzavírá hojná bibliografie, jmenný rejstřík a konečně seznam přicipitů.

Jana Nechutová